

RAVZATÜ'L-EŞ' ÂR'DAN HAREKETLE EHL-İ BEYT VE KERBELÂ İÇERİKLİ MANZUM METİNLER İÇİN BİR İNCELEME ÖNERİSİ

Abuzer KALYON¹

Filiz KALYON²

Özet

Ravzatü'l-Eş'âr isimli mecmua Hindistan'ın Haydarâbâd şehrinde bulunan Oriental Manuscripts kütüphanesinde yer alan bir eserdir. Bu mecmua, Kerbelâ hadisesi ve Ehl-i Beyt sevgisini konu alan şiirler içermesi yönüyle tematik bir mecmuadır. Ehl-i Beyt Arapça ev halkı anlamına gelmektedir. İslâm literatüründe ise Peygamber Efendimiz ve yakınlarına yani kızı Fatıma, damadı ve aynı zamanda amcaoğlu olan Hazreti Ali, torunları Hasan ve Hüseyin'e verilen isimdir. Peygamberimizin torunu Hazreti Hüseyin'in şehit edilmesiyle sonuçlanan elim olay, Kerbelâ hadisesi olarak bilinmektedir. Bu olay, birçok alana kaynaklık etmiş; özellikle edebiyatın önemli bir malzemesi olarak değerlendirilmiştir. Ravzatü'l-Eş'âr'da da bu konu ağırlıklı olarak işlenmiştir. Mecmuanın bir diğer önemli özelliği de Azeri sahası ve Anadolu sahasında yetişmiş şairlerin şiirlerini içermesidir. Divan edebiyatı ve halk edebiyatı şairlerinin bir araya getirilmiş olması da mecmuayı farklılaştıran diğer bir özelliktir. Derleyicinin, mecmuadaki şairleri seçmede gösterdiği özen eserin dikkate değer yönlerinden bir diğeridir. Ravzatü'l-Eş'âr'da yer alan şairlerin yaşadığı dönem göz önünde tutulduğunda mecmuanın 19. yy.da istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Anadolu ve Azeri Edebiyatı'nın önemli şairlerinden alınmış şiirlerin yer aldığı mecmua, bu iki kültürü bir araya getiren önemli bir kaynak durumundadır.

Anahtar Kelimeler: Şiir Mecmuaları, Ravzatü'l-Eş'âr, Ehl-i Beyt, Kerbelâ Hadisesi, Alevî-Bektaşî Kültürü.

AN ANALYZING OFFER FOR THE VERSE TEXTS INCLUDING AHL-I BAYT AND KARBALA EVENT IN THE STYLE OF RAVZATU'L-EŞ'ÂR

Abstract

In classical Turkish literature various verse dictionaries which are predominant with didactical aspect has been written up. Especially Farsi-Turkish dictionaries as Sunbulzade Vehbi's Tuhfe-i Vehbi have an important role. Various dictionaries have been written as response referred to Tuhfe-i Vehbi. One of these is also Guher-rîz which was written up by Durrî Suleyman Efendi. The work was published in Istanbul in 1267/1851. Guher-rîz which is predominant by its didactical aspect and which has a small size takes attention with many of appreciations. Guher-rîz is composed of three parts. At the first part there are seven appreciations. In the part of dictionary argonised according to line of elifba alphabet with its introduction and epilog there are 10 histories written by various persons. In this study there will se a document translation ofter in verse Farsi-Turkish dictionaries are introduced.

Key Words: Poem Journals, Ravzatü'l-Eş'âr, Ahl-i Bayt, The event of Kerbela, The Culture of Alevî-Bektasî.

¹ Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Polatlı Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: abuzerkalyon@gmail.com.

² Dr. El-Ezher Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü T.C. MEB Okutmanı, El-mek: filizkalyon@gmail.com.

RAVZATÜ'L-EŞ'ÂR'DAN HAREKETLE EHL-İ BEYT VE KERBELÂ İÇERİKLİ MANZUM METİNLER İÇİN BİR İNCELEME ÖNERİSİ

Ravzatü'l-Eş'âr, Ehl-i beyt sevgisi ve Kerbelâ hadisesini konu alan şiirlerin yer aldığı bir mecmuadır. Eser, Hindistan'ın Haydarâbâd şehrinde bulunan Oriental Manuscripts kütüphanesinde 1322 numarada kayıtlıdır. Eserde Anadolu ve Azeri sahasında yetişen şairlerin şiirlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda mecmuanın birbirine yakın iki kültürdeki şairlerin şiirlerini bir araya getirmesi önemlidir. Ravzatü'l-eş'âr rika hattıyla adi kâğıda yazılmıştır. Eseri tertip eden kişi hakkında herhangi bir bilgi ya da ayrıntıya rastlanmamıştır. Toplam 241 sayfadan oluşmaktadır.³ İncelediğimiz mecmua, Ehl-i Beyt Sevgisi, Kerbelâ Hadisesi ve Alevi-Bektaşî kültürüne ait çok sayıda unsur barındırmaktadır. Bu unsurlar mecmuadaki şiirler ışığında incelenerek, mecmuanın konusu açısından taşıdıkları önemin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ehl-i beyt ve devamı olan on iki imam İslâm kültürü ve edebiyatında birçok esere konu olmuştur. Peygamberimizin torunu ve on iki imamdandır biri olan Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesiyle sonuçlanan elim olay ise İslâm tarihinde Kerbelâ hadisesi olarak adlandırılmıştır. Bu olayın edebiyatımıza birçok alanda kaynaklık ettiği bilinmektedir. Kerbelâ hadisesinden hareketle edebiyatımıza Maktel-i Hüseyin, Kerbelânâme, Duvazdeh, Muharremiye, Nefes gibi türler dâhil olmuştur. Çalışmamızda Ehl-i Beyt ve Kerbelâ hadisesinin temel unsurları olan şahıs ve sembollerin şiirler üzerinden anlatılışını ele aldık. Örneklediğimiz şiirler Ravzatü'l-eş'âr adlı mecmuadan alınmıştır.

Ehl-i Beyt⁴

Ehl-i Beyt, Hazreti Peygamberin ev halkına verilen isim. Kendisi, damadı Hazreti Ali, kızı Fatıma ve torunları Hasan ile Hüseyin'den oluşmaktadır. Peygamber Efendimizin torunu, İmam Hüseyin, Kerbelâ'da şehit edilmiştir. Hazreti Hüseyin'in kabrinin bulunduğu Kerbelâ Irak'ta Bağdat'ın 100 km. güneybatısında yer almaktadır. Hazreti Hüseyin, Kerbelâ çölünde aç ve susuz bırakılarak zalimce şehit edilmiştir.

Hz. Ali (598-661)

Hz. Ali, Peygamberimizin amcasının oğlu ve Peygamberimizin kızı Hz. Fatıma'nın eşidir. Muaviye tarafından zehirlenen Hz. Hasan ile Kerbelâ'da şehit düşen Hz. Hüseyin'in babalarıdır. Haricilerden Abdurrahman bin Mülcem tarafından zehirli bir kılıçla yaralanmış bir kaç gün sonra da şehit düşmüştür. On iki imamın birinci imamı olarak kabul edilir.

Hz. Ali'nin Sıfatları

Şii inancına göre Hz. Ali yiğitlerin şahı ve önderidir.

³ Eser, Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak danışmanlığında Filiz Kalyon tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

⁴ Bu bölüm hazırlanırken aşağıdaki eserlerden faydalanılmıştır:

Öz, G. (2013). *On İki İmam ve Kerbelâ*, Ankara: Kültür Ajans Yay. 249-292.

Bayat, F. (2014). *Kerbelâ Folkloru*, (2014). Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü, 19-28.

Gölpınarlı, A. (1970). *On İki İmam*, İstanbul: Der Yay. 60-77.

Öz, M. (1994). *Ehl-i Beyt*, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, X, 498-501.

Öz, M. (2002). "Kerbelâ" a.g.e. XXV, 271-272.

Arslan, M., Erdoğan, M. (2009). *Kerbelâ Mersiyeleri*, Ankara: Grafiker Yay 8-38.

Benim şâhum şâh-ı merdân 'Alîdür
Erenler serveri gerçek velîdür (13/1)⁵ Nesîmî

Hz. Ali, veli ve şâh sıfatlarına sahip olması yanında, yıldızlara, güneşe ve gezegenlere ışık veren aydır. Bu yüzden Hz. Ali gibi yiğit, zü'l-fekar gibi kılıç yoktur.

Hem 'Alîdür hem velîdür hem velâyet şâhıdır
Hem nücûm u hem de şems u hem felekler mâhıdır
Zâhir ü bâtında ins ü cân pâdşâhıdır
Kâfirinüñ küfrîdür hem mü'minüñ penâhıdır
Ben nice medh itmeyim dünyâ vü 'uqbâ nâmı var
Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyf illâ zü'l-fekâr (481/3) Dertli Baba

Hz. Ali'ye aslan sıfatı Allah tarafından verilmiştir.

Gider gönlüñdeki şekk ü gümânı
Çalab buyurdu arslânım 'Alîdür (13/4) Nesîmî

Hz. Ali'nin İlimin Kapısı Oluşu

Başta Hz. Ali olmak üzere on iki imamın tamamı ilim ehli oluşlarıyla tanınmışlardır. Her imam yaşadığı dönemde, topluma ilim önderliği yapmış kişiler olarak bilinmektedir.

Bâb

Peygamber Efendimiz ilmin şehri, Peygamberimizin açtığı yolda yürüyen Hz. Ali ise bu şehrin, yani ilmin kapısı olarak tanınmıştır.

'Alîdür bâb-ı hâdi-i peygamber
Namaz ü zühd ü erkânım 'Alîdür (14/4) Nesîmî
Oldı çün nûr-ı Muḥammed mazhar-ı nûr-ı Ḥudâ
Murtażâdur muḳtedâdur 'âleme hem muntelhâ
Ben 'ülümüñ şehriyim didi 'Aliyye'l-bâbühâ (168/2) Seyyid Nizâmzâde Seyfi
'İlm-i peygamber medîne bâbı anuñ Murtażâ
Cümle aşḫâb-ı nücûm ḥurşîd-i vâlâdur 'Alî (438/2) Fehim

⁵ Bu makalede örnek olarak verilen şiirler, Ravzatü'l-eş'âr'dan alınmış olup; numaralar mecmudaki şiirlerin sırasını göstermektedir.

Hz. Ali'nin Kevser'in Sakisi Oluşu

Kuran-ı Kerim başta olmak üzere birçok kaynakta vasıfları anlatılan Kevser, cennette bulunan havuzlardan biridir. Kevser suresiyle Peygamber Efendimize müjdelenmiş olan Kevser havuzundan, şefaate eren cennet ehli faydalanacaktır. Şii inancına göre bu havuzun başında Hz. Ali bulunacak ve bu suyu cennet ehline dağıtacaktır.

Sâkiyâ bir cür' a şun ehl-i şafânuñ ' aşkına
Sâki-i Kevser ' Aliyye'l Murtažanuñ ' aşkına (57/1) Nesimî

Bugün mest ü ħarâbâtum elimde cur' a-i sâkî
İçüb nüş iderüm âni ' Alîden kevserüm vardur (72/2) Sultan Virâni

Şii inancına göre Kerbelâ'da şehit düşenler için gözyaşı dökenler, Hz. Ali'nin elinden Kevser suyunu içenlerin başında geleceklerdir.

Düzağ-ı firqatde koyma yandım imânım ' Alî
Kevserüñ sâkisisin kıandır beni cânım ' Alî (435/1) İzzet Molla

Cennet-i firdevsde şol teşne leb ' âşıklara
Sâki-i kevser-' atâsîñ yâ Muhammed yâ ' Alî (504/10) Perişân Baba

Hz. Ali'ye Velâyet Verilmesi

Hz. Ali velilerin şahı olarak bilinir. Şii inancına göre Peygamberimizden sonra en geniş yetki verilmiş kişidir.

Vücüdüm şehrine girdüm o şehri pür-ziyâ gördüm
Velâyet ' ilmüne irdüm ' aceb nür-ı Ĥudâ gördüm (222/1) Hatâyî

Nebîler serveri çünkim Muhammed Muştafâ geldi
Velâyet reh-beri Sulţan ' Aliyye'l-Murtažâ geldi (413/1) Eminî

Hz. Ali'nin Savaşçılığı

Hz. Ali Kerbelâ olayına da zemin hazırlayan savaşta Muaviye ile savaşmıştır. Tarihte bu savaş Siffin savaşı olarak bilinmektedir.

Meclis-i divan kırıldı ' Alî giydi kırmızı
Dört yanında ġâzîler hem-reng serdaş oldılar (221/2) Hatâyî
Çatırlık otağ tütüldü sâyebân şâh üstine
İşiginde ulu ħanlar emr-i yardaş oldılar (221/3) Hatâyî

Hz. Ali'nin Haricilerle Savaşı

Hariciler, Hz. Ali ile Muaviye arasında gerçekleşmiş olan Siffin savaşı sonrası ortaya çıkan bir gruptur. Bu grup her iki tarafı da reddetmiş ve "Gerçek hâkimiyet Allah'ındır" fikrini benimsemiştir. Hz. Ali toplum arasında gruplaşmaya sebep olan Haricilerle savaşmış ve onları bozguna uğratmıştır.

Zü'l-feḫāruḅ ḫāricī boynundan eksik olmasun
Zīrā kim kāruḅ ḡazādur yā 'Aliyye'l-Murtaẓā (29/3) Nesīmī

Ne ḡam ḡuşṣa ḫavaricden dilā bir zerre şūbhem yoḡ
İki 'ālemde billāhi benüm bir Ḥaydarum vardur (75/4) Sultan Virānī

Haricilere Karşı Sabır Gösterme

Hz. Ali'nin vefatından sonra da Hariciler ile Ehl-i Beyt arasında problemler yaşanmıştır. Ehl-i Beyt her sorunu sabırla karşılamıştır.

Yüri Seyyid Nizām oḡlı ḫavāric ḡahrına şabr it
Bize bu derd ü mihnetler Cenāb-ı kibriyādandur (171/10) Seyyid Nizāmzāde Seyfi

Haricilere Karşı Durma

Ehl-i Beyt haricilerle yaşanan sorunlara karşı direnmiş ve davalarından vazgeçmemiştir.

Dönmem gerü ger ḫāriciler başımı kesse
Sīnemde muhabbetleri vardur ezēliden (200/2) Seyyid Nizāmzāde Seyfi
Ḥāricīden intikām almaḡa budır ber-güzār
Hem muḫibb-i ḫānedāna oldu tīḡ-i şu' ledār (523/1) Azbī

Haricilerin İkiyüzlülüğü

Haricilerin, menfaatleri uğruna Ehl-i Beyte yaklaştıkları dönemler olmuştur.

Ḥavāric ḫānedānuḅ düşmenidür
Zarüretten der kim Ḥaydariyem (218/9) Hatāyī

Hz. Ali ile İlgili Menkıbeler

Hz. Ali'ye dair birçok menkıbe vardır. Bunlardan ikisi "turna ve deveci" menkıbeleridir. Şii inancına göre turna, sesini Hz. Ali'den almıştır. Diğer menkıbeye göre ise Hz. Ali vefatından sonra, bir deveci kılığında gelmiş ve kendi cenazesini deveye yükleyip gözden kaybolmuştur.

Turnaya virmiş sesini
İmāmlar çeker yaşını

Yine kendi devesini

Yiden Murtażâ ' Alîdür (216/3) Hatâyî

Bir diğeri de "kırklar meclisinde üzüm yeme" menkıbesidir. Menkıbeye göre Hz.Peygamber miraçdan dönüşte bir gruba rast gelmiştir. Bu grubun içerisinde Hz. Ali de bulunmaktadır. Yirmi ikisi erkek, on yedisi kadın olan bu gruptan eksik olup olmadığını soran Peygamber Efendimize Selman-ı Farisî'nin eksik olduğunu ve grubun kırk kişiden oluştuğunu belirtirler. Selman gruba dâhil olunca elinde getirdiği üzüm tanesi Peygamberimize verilir ve bunu kırk kişiye paylaşması istenir. Efendimiz bu üzüm tanesini ezer ve bir damla da su ekleyerek oluşan bu şerbeti kırklar meclisine içirir. Şerbeti içenler el ele tutuşup semah dönmeye başlarlar.

Alçağa indirmiş özini

İder Hâkka niyâzını

Kırklar ile bir üzümü

Yiyen Murtażâ ' Alîdür (216/2) Hatâyî

Hâdimü'l-faqr oldı Aḥmed ezdi engür şerbetin

Kırklar anı nüş kıldı Muştafa'nun aşkına (57/2) Nesîmî

Hz. Fâtıma (609?-632)

Hz. Fatıma, Peygamberimizin soyunu devam ettiren tek çocuğudur. Her dönem Peygamberimizle vakit geçiren Hz. Fatıma, on iki imamın ilki olan Hz. Ali'nin eşi ve her ikisi de şehit olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in anneleridir. Hz. Fatıma Ehl-i Beytten olup, pençe-i âl-i aba, yani Hz. Peygamberin de dâhil olduğu korunmuş beş kişiden biridir. Hak sevgilisidir.

Bu mâhda şâh-ı Resûlün kıretü'l-ı aynı

Hâk sevgilisi Fâtımanun nâzlı Hüseyini

Düşmenler aña eylediler buğz ile kîni (404/2) Hâfız

Hz. Fatıma'nın Zehra ve Hayrünnisa gibi sıfatları vardır. O yaradılış nurunun ışığıdır.

Hem ciger-pâre-yi Zehrâ Fâtıma Ḥayrû'n-nisâ

Ehl-i beyt-i müctebâ âl-i ' abâsın yâ Hüseyin (411/2) Ârif

Ol benim kim şem'-i nûr-ı hilkatimdür Fâtıma

Gevher-i kân-ı şeref şem'-i şemistân-ı ziyâ (304/1) Fuzûlî

Hz. Hasan ve Hüseyin Hz. Fatıma'nın gözlerinin nurudur.

Nûr-ı çeşm-i Fâtıma maḥdûm-ı a' zam ' aşkına

Şâh-ı taht-ı Kerbelâ şıdk-ı mükerrem ' aşkına (435/4) İzzet Molla

Hz. Hasan (624-671)

Hz. Ali'den sonra ikinci imam olarak kabul edilen Hz. Hasan, babasıyla Cemel savaşında Muaviye'ye karşı çarpışmıştır. Babasının şahadetinden sonra, nifak ve gruplaşmayı önlemek amacıyla Muaviye'ye biat etmeyi kabul etmiştir. Kerbelâ olayının önemli sebeplerinden biri de Hz. Hasan'ın şehit edilidir. Hz. Hasan bu olaydan önce Muaviye tarafından görevlendirilen, kendi eşi Cu'de tarafından zehirlenerek şehit olmuştur.

Emr-i Hâkla çün Hâsan ile Hüseyn oldı şehîd
Biz de evlâd-ı resûlüz cylerüz mâtem cedîd (478/2) Şem'î

Kerbelâ olayından önce vefat eden Hz. Hasan babasından sonra Ehl-i Beytin ilk şehidi olarak kabul edilir.

Cânıma evvel menüm sūz-ı Hâsandan düşdi nâr
Âteş-i hicrânına şabr itmege tâkât mi var (482/2) Dertli Baba

Hz. Hüseyin (625-680)

Hz. Hüseyin Peygamber Efendimizin torunu ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın oğullarıdır. Kerbelâ'da şehit düşmüş olan Hz. Hüseyin üçüncü imam olarak bilinir. Hz. Hüseyin imametin padişahı, velayet denizinin cevheridir.

Ol pādşah-ı kişver-i lâhut-ı imâmet
Ol gevher-i pākize-i deryâ-yı velâyet
‘Aţşân olarak çekdi sere cām-ı şehâdet
Yansun o gönül ateşe bu hâle ki yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kıana boyanmaz (404/3) Hâfız

Hz. Hüseyin'in en önemli özelliklerinden biri sabırlı oluşudur. Yaşadığı olaylara ve uğradığı zulüm ve hakaretlere sabretmiştir.

Râzi-i cümle kazâdur zât-ı vâlâ-yı Hâsan
Şâbir-i enva'ı kürbetdür Hüseyn-i Kerbelâ (409/3) Safvet

Hz. Hasan ve Hüseyin'in İsim ve Sıfatları

Şeber ve Şübeyr

Hz. Hasan ve Hüseyin'e isimleri Peygamber Efendimiz tarafından verilmiştir. Harun peygamberin oğullarının isimleri Şeber ve Şübeyr'in Arapçası olan Hasan ve Hüseyin isimleri cahiliye devrinde bilinmeyen isimlerdendir.

Hâzret-i şâh-ı velâyet Şeber ü Şübeyr-i cân
Pîr-i eceder Kânber ü Selmân şafâdur sevdigüm (209/3) Hâşim Baba

Kurretü'l-'ayn

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Peygamber efendimizin Kurretü'l-'ayn'ı yani gözünün nurudur. Bu özellikleriyle her ikisi de bütün mezheplerce çok değerlidir.

Bu mâh ol mâhdır kim Muştafanuñ kurretü'l-'aynı
Şehîd-i hançer-i bîdâdî oldu hep nâ-dânuñ (81/3) Ruhî Bağdâdî

Ey şehîd-i Kerbelâ ey kurretü'l-'ayn-ı 'alâ
Vâkı-i bî çâreyi itme şefâ' atden cüdâ (382/5) Şeyh Vâkı

Hün-âbe-i eşkimle cihân kâne boyansun
Giryân olarak derdine ol kurretü'l-'aynı (388/4) Selâmî

Gonce

Peygamber Efendimiz, nübüvvet bahçesinin gülü, Hz. Hasan ve Hüseyin de bu gül bahçesinin goncalarıdır.

Saña gülle tokunan ümid ider mi mağfîret
Gonce-i gülşen serây-ı Muştafasın yâ Hüseyin (411/10) Ârif

Düşüp bād-ı fenâdan gonceimiz açılmadan şoldı
Bu gülzâr-ı belâda bülbül-i mâtem serâyuz biz (105/2) Ruhî Bağdâdî

KERBELÂ HADİSESİ (Muharrem, 680)

Kerbelâ

Irak'ta Bağdat'ın güneybatısında bulunan bir şehirdir. Hz. Hüseyin ve Ehl-i Beyte mensup çok sayıda kişi bu mekânda şehit edildiği için büyük önem arz eden Kerbelâ, çöl bir alandır.

Pîr Sultân eydür erenler nerede
Çalışız kayasız bir şaħra yerde
Kerbelâ çölünde kandiller nurda
Gel dinim imanım imam Hüseyin (163/6) Pîr Sultan

Kerbelâ Olayından Önce Yaşananlar

Hz. Hüseyin, Yezîd'e biat etmeyerek Şam'a gitmek için yola çıkmış, Kufeliler tarafından davet edilince oraya yönelmiştir. Yezîd, Mervan'ın da yönlendirmesiyle, Hz. Hüseyin ve yanındakileri engellemek amacıyla Ubeydullah b. Ziyâd'ı Kerbelâ'ya göndermiştir.

Çopardı fitneyi Mervân Yezîd ile idüp şöħbet
Hüseyini Kûfeye Şâma tûrurken itdiler da'vet

‘Ubeydullah irişüp Kerbelâya itdi cem‘ iyyet
Bu dem emr-i kıyda eyleyen içdâm ile sür‘ at (414/2) Zahmî

Ehl-i Beyt Mensuplarının Yaşadığı Susuzluk

Ubeydullah b. Ziyad'ın, Yezîd'in talimatı doğrultusunda Kufe'den Kerbelâ'ya gönderdiği ordu Kerbelâ'yı kuşatmış, Hz. Hüseyin ve yakınlarının Fırat nehrinden su almalarını engellemiştir.

Şad hezâr la‘ net Yezîde ol iki şehzâdeye
Bir içim şu virmedi ol bir Hudânuñ‘ aşkına (57/9) Nesîmî

Şâh Hüseyin Kerbelâ ‘aşkına kim oldı şehid
Teşne-i ‘aşk-ı ilahidür ebed oldı sa‘ id (168/5) Seyyid Nizâmzâde Seyfi

Devr-i felek içürdi saña kâse kâse kıan
Ey teşne-i harâret berç-i belâ Hüseyin (303/5) Fuzûlî

Ehl-i maşşer dest-i Haydardan içerken kevseri
Sen şusuzlıkıdan şehîd-i Kerbelâsın ya Hüseyin (411/11) Ârif

Hz. Hüseyin ve Yakınlarının Kerbelâ'da Çektikleri Eziyetler

Kerbelâ'da Hz. Hüseyin başta olmak üzere yetmişden fazla insan şehit olmuştur. Birçoğu kötü muamele görmüş ve kendilerine eziyet edilmiştir.

Sîneme çeksem şerhler ta‘ nmıdur dağlar yakup
Bin cefâ ile şehid oldı Hüseyin-i Kerbelâ (172/3) Seyyid Nizâmzâde Seyfi

Hüseyin-i Kerbelânuñ vâkı‘ât-ı mâtem engîzi
Zebân-ı hâme-i şavt-ı hüruf ile edâ olmaz (408/4) Fasihi

Kerbelâda çok cefâlar kıldılar şehzâdeye
Sen dağı oynat başuñı ol belânuñ‘ aşkına (57/10) Nesîmî

İmam Hüseyin kolları bağılı
Anı sevenün ciğeri dağılı
Hâzret-i ‘Alînuñ sevgili oğılı
Gel dînim imânım imâm Hüseyin (163/4) Pîr Sultan

Kerbelâ Olayının Yaşandığı Gün 10 Muharrem

Kerbelâ olayı Muharrem ayının Cumaya rastlayan onuncu günü gerçekleşmiştir. Olay sırasında Hz. Hüseyin namaz için hazırlanmaktadır.

Muharrem ayının cum'a gününde oldu bu hengâm
Namaza sa'y iderken ol cenâb-ı hazret-i imâm
Şehîd idüp o şâhı ah Yezîdler itdiler bayram (414/3) Zahmî

Cum'a günü olmuş idi bu hâl-i melâlet
Her hafta tutar mâtemini ehl-i muhabbet
Yılbaşına tahsis ile te'hîre ne hâcet
Yansun o gönül ateşe bu hâle ki yanmaz
Kör olsun o gözler ki bu dem kına boyanmaz (404/8) Hâfız

Hz. Hüseyin'in Şehit Edilmesi

Hz. Hüseyin, mübarek başı Şimr-i Zülcevsen tarafından kesilmek suretiyle şehit edilmiş ve Kufe Valisi Ubeydullah b. Ziyad'a teslim edilmek üzere Ömer b. Sa'd tarafından Kufe'ye gönderilmiştir.

Çoydılar başın o şâhuñ Kerbelâ meydânına
Bu haķâretler gerekmezdi o şâhuñ şânına (478/3) Şem'î
Çün buldı hayat ezeli bunlara Seyfi
Cânını fedâ başını top eyleyeliden (200/5) Seyyid Nizâmzâde Seyfi
Nüş eyler isem n'ola şâh Hasan 'aşkına zehri
Çekmem elimi yolına baş gitse Hüseynüñ (388/3) Selâmî

Kerbelâ Hadisesine Dair Yansımalar

Kerbelâ Olayının Fitneden Çıkışı

Kerbelâ olayları öncesi Hz. Ali ile Muaviye arasında yaşanan Siffin savaşıyla başlayan fitne ve gruplaşma, Kerbelâ olayının sebeplerinden biridir.

Fitne-i zulm-ı şekâvet itdi ecdâdum şehîd
Cümlesinüñ meşhedyem her verâyam bil beni (203/7) Hâşim Baba

Kerbelâda Yapılanları Peygamberimize Şikâyet

Hz. Hasan ve Hüseyin, Peygamber Efendimizin çok sevdiği iki torunudur. Peygamberimiz, sık sık kendileriyle vakit geçirdiği bu iki torununun yine kendi ümmetinden bazı kişiler tarafından şehit edileceğini biliyordu. Hz.

Hüseyin doğduğunda kucağına alıp ağladığı, sebebi sorulunca da “Azgın bir taife onu öldürecek, onlar şefaataime nail olamazlar” diye buyurduğu sağlam rivayetlerdendir.

Yâ Resûlullah gör bize n'itdi 'âşî ümmetün

Görmiye anlar dahı rûz-ı kıyâmet şefkatün

Kerbelâda yâ Muhammed gel göreydin hâlimiz

Tâ kıyâmet haşr olunca bizim için firkatün

(201/1-2) Seyyid Nizâmzâde Seyfi

Şehid Mekânı Olarak Kerbelâ

Kerbelâ hadisesinden sonra Yezîd'in ordusu kendi askerlerini gömmüş, Ehl-i Beyt şehitlerini ortada bırakmışlardır. Üç gün sonra Esedoğulları gelerek şehitleri defnetmiş, bir süre sonra da Tevvabin denen grup, Kerbelâ'ya gelerek şehit mezarlarını ziyaret etmişlerdir.

Yeter kân ağlama Rûhî Kerbelâyı garq-ıhün itdüñ

Gider seyle mezârı korçarum şâh-ı şehîdânüñ

(81/8) Ruhî Bağdâdî

Kerbelâ Hadisesinin Gerçekleşmesinde Rol Oynayan Şahıslar

Temel Şahıslar

Yezîd (645-683)

Yezîd, Siffin savaşında Hz. Ali ile çarpışmış olan Muaviye'nin oğludur. Kendisine biat etmeyen Hz. Hüseyin ve yakınlarını, Kerbelâ'da pusuya düşürüp şehit etmiştir. Kerbelâ'da yaptıklarıyla Peygamber Efendimize ihanet etmiştir.

Fahr-i 'âlem hânedânına ihânet eyledin

Ey Yezîd âl-i 'abâya ne rezâlet eyledin

Korçmaduñ mı sen Hudâdan çok haķâret eyledin

(382/2) Şeyh Vâkî

Yezîd, Ehl-i Beyt mensuplarına yaptığı hakaret ve eziyetlerden dolayı birçok kötü sığata sahiptir. Pelid, iblis, şeytan, zalim, mel'un kelimeleri bu sıfatlardan bazılarıdır.

Haķ te'âla rahmetünden sen ba'îd olduñ pelîd

Âl-i evlâd-ı Resûlullahı çok itdin şehîd

Tâ kıyâmet la'net olsun cânuña hâ'in Yezîd

(382/4) Şeyh Vâkî

Tâbi'-i nefsi-hevâ iblis ü şeytândur Yezîd

La'net ü nefrine her fi'linde şâyandur Yezîd

Bir esir-i salţanat kezzâb u nâ-dândur Yezîd

Zâlim-i mel'un u bî inşâf u îmândur Yezîd

Şâhib-i elţâf-ı şefkâtdür Hüseyn-i Kerbelâ (409/4) Safvet

Yezîd, yaptıklarından dolayı her dönem lanetle hatırlanmıştır.

La' net olsun kavmine Yezîd-i müşrik kâfirün

Mezheb-i imânına kâ' il degüldür Ca' ferün (168/9) Seyyid Nizamzâde Seyfi

Âl-i evlâd-ı 'Alî'nün kulıyam kurbânyam

Qavam-i bedbâht Yezîdîñ bir ulu li' ânyam (202/1) Hâşim Baba

Yezîd gibi birinin varlığından dolayı feleğe sitem edilir.

Yezîdüñ ey felek kuţb-ı murâdı üzre dönmekden

Bozulsa yegdi pergâruñ döğünse yegdi devrânuñ (81/5) Ruhi Bağdâdî

Mervan (623-685)

Hız. Ali'nin vefatından önce kendisiyle sık sık tartışmış olan Mervan, Kerbelâ hadisesine sebep olanlardan biri olarak tanınmaktadır. Mervan, Kerbelâ olayı öncesi, Yezîd'in, Hız. Hüseyin'in kendisine biat etmesi için görevlendirdiği Medine valisi Velid'i kışkırtarak onun Hız. Hüseyin ve yakınlarına zulmetmesini istemiştir.

Aşlı Mervân olan 'ummâna dalmaz

Küfri iman iden 'aşıklar olmaz

Mü'minün su'ali ahrete kalmaz

Dünyâda cevâbuñ virebilürseñ hû (166/3) Pîr Sultan

Küfr-i tuğyân itdi 'uryân zulmile ecdâdımı

Bilmişem Mervânı haşrin ol hafâyam bil beni (203/2) Hâşim Baba

Mervan, Kerbelâ'da ablukaya alınan Hız. Hüseyin ve yakınlarının su almasını engellemiştir.

Ŧutdı Mervân Kerbelâyı eyledi şusuz şehîd

Ol sebebden zâr idüp kevn ü mekân ağlar bugün (405/4) Cevâbî

İbn-i Ziyad (648-686)

Ubeydullah bin Ziyad, Kerbelâ olayı esnasında Kufe'ye Yezîd tarafından vali olarak atanmıştır. Hız. Hüseyin'in, Kufe'de olup bitenleri öğrenmesi için gönderdiği amcaoğlu Müslim'i şehit etmiş olan Ziyad, böylece Kerbelâ hadisesinin ilk kıvılcımını ateşlemiş olur. Kufe'den Kerbelâ'ya büyük bir ordu gönderen de yine aynı kişidir. Hız. Hüseyin'in, şahadetinden sonra kesilen başı, önce Kufe'ye Ubeydullah bin Ziyad'a götürülmüştür.

Tükür iki 'âlemde ruħ-ı İbn-i Ziyâda

Oynatdı atın lu'bile meydân-ı riyâda

Ol şâhı kodı naţ'-ı belâ içre piyâde (404/5) Hâfiz

Hız. Hüseyin, Kufe'ye davet edilince, onun Kufe'ye gitmesini engellemek isteyen Ubeydullah bin Ziyad, büyük bir orduyla Kerbelâ'ya gelmiştir.

Hüseyini Kûfeye Şâma tûrurken itdiler da'vet

‘Ubeydullah irişüp Kerbelâya itdi cem‘iyet (414/2) Zahmî

Yardımcı Şahıslar

İbn-i Sufyan (602-680)

Muaviye adıyla tanınan İbn-i Sufyan, İslâmiyet'i kabul etmeden önce, Peygamberimize karşı Uhud ve Hendek savaşlarında savaşmış olan Ebu Sufyan bin Harb ile Hz. Hamza'nın şahadetinden sonra onun göğsünü yardırap, kalbini çıkararak Hind bin Utbe'nin oğludur. Hz. Ali ile Siffin savaşında çarpışmış olan İbn-i Sufyan, Hz. Ali'nin şahadetinden sonra imamet makamına geçen Hz. Hasan'ın kendisine biat etmesini istemiş, Hz. Hasan, gruplaşmanın önüne geçmek için biat etmeyi kabul ettiği halde; onu siyasi bir tehlike olarak gördüğü için zehirleterek şehit etmiştir.

İçirdi İbn-i Sufyan ile Mervân zehri ol şâha

Ciger biñ päre oldığım Hâsan hulk-ı Rızâdandır (171/2) Seyyid Nizâmzâde Seyfi

İbn-i Mülcem (?- 661)

Abdurrahman bin Mülcem, Hz. Ali'yi şehit eden kişidir. Hz. Ali'nin hizmetinde de bulunmuş olan Mülcem, Siffin savaşına kadar Hz. Ali'nin yakınında yer alan biridir. Hz. Ali Kufe mescidinde namaza durmuşken onu zehirli bir kılıçla yaralayan ve birkaç gün sonrasında da şehit olmasına sebep olan Abdurrahman ibn-i Mülcem, Siffin savaşında çarpışan Hz. Ali ile Muaviye'nin her ikisinin yönetimini de reddeden Hariciler grubundandır.

Ne kadar hızmet idüp sa' y-ı belîğ eylese de

Hiç muhâbbet ide mi şâha dil-i Mülcem olan (548/3) Azbî

Şimr-i Zü'l-cevşen (? - 686)

Hız. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesinden sonra başını gövdesinden ayıran kişidir. Şimr, Siffin savaşında Hz. Ali'nin yanında çarpışırken, sonraları Muaviye saflarına katılmıştır.

Düşdükde o şeh zağm eşeri ile zemîne

Başladı havâtin-i harem âh u enîne

La' n itmeyeyim de ne deyim Şimr-i la'îne (404/6) Hâfız

‘Alînüñ katline ğayret Hüseyini eyleyen içdâm

Birisi Şimr-i Zü'l-cevşen birisi İbn-i Reh-nüma (414/3) Zahmî

İbn-i Reh-nüma (? - 686)

Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'i şehit edenlerden biri de Ömer ibn-i Sa'd'dır. Ömer ibn-i Sa'd, Kufe valisi Ubeydullah bin Ziyad'ın gönderdiği ordunun komutanıydı. Ehl-i Beyt mensuplarının Fırat'tan su almalarını engelleyenlerden biri olan ve Hz. Hüseyin'in başını Kufe'ye gönderen Sa'd, büyük sahabelerden biri olan Sa'd bin Ebi Vakkas'ın oğludur. Babası Sa'd bin Ebi Vakkas, İslâmiyet'i kabul eden ilk on kişiden yedincisidir. Ebi Vakkas Eshab-ı kiramdan olup cennetle müjdelenmiştir.

‘Adüvv-i ekberüm ancak benim bir iki âdemdür

Birisi Şimr-i Zülcevşen birisi İbn-i Reh-nümâ (414/1) Zahmî

Kerbelâ Hadisesi ile İlgili Benzetmeler

Güneş

Kerbelâ'da dökülen kan, her kanla bir tutulamaz. Onun her bir damlası dünyayı yakıp kavuran bir güneştir. Kerbelâ bu güneşin kızılığıyla aydınlanır. Şehit kanlarıysa Kerbelâ'nın toprağına serilmiş kırmızı bir döşektir.

Şehîd-i Kerbelânuñ mâtemi ta rûz-ı maḥşerdür

Dem-i âl-i ‘abâyı şanma her çana berâberdür

Anuñ bir kaçresî ḥurşîd-i ‘âlemsüz-ı enverdür

Çızıl rengiyle şol dem Kerbelâ arz-ı münevverdür

Döşenmiş ḥâkine ḥün-ı şehîdân sürḥ bisterdür (319/1) Zekâyî

Gül

Peygamberimizin, Hz. Hasan ve Hüseyin'e zarar verenlere şefaet etmeyeceği sağlam rivayetler arasındadır. Gül, peygamberimize ait bir sembol olup, her iki torunu da bu gül bahçesinin goncalarıdır.

Saña gülle toḫunan ümid ider mi maḡfîret

Gönce-i gülşen serây-ı Muştafasıñ yâ Hüseyñ (411/10) Ārif

Gül-Yara

Hz. Hüseyin'in vücudunda kanayan yaralar, Kerbelâ toprağında açılmış birer güldür.

Olnca şâh-ı ‘âlem Kerbelâ ḥâkinde efgende

Açıldı serteser yetmiş cerâḥat gül gibi tende (319/2) Zekâyî

Gül-Bülbül

Herşeyi yok eden rüzgâr, dalındaki goncaı açmadan soldurmuştur. Bülbül, bu bela bahçesinde açmadan solup giden goncanın mâtemini tutar.

Düşüp bâd-ı fenâdan gönçemiz açılmadan şoldı

Bu gülzâr-ı belâda bülbül-i mâtem serâyuz biz (105/2) Rûhî Bağdâdî

Kurban

Hız. Hüseyin, Kerbelâ'da başı kesilmek suretiyle şehit edilişiiyle Allah'a adanan bir kurban gibidir. Bu yönüyle Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'e benzer.

Ûurbân-ı ilâhi olup İsmâ' ile geldük
Ûün bezm-i elestden bile geldük dile geldük (403/4) Esad Efendi

Haqqa Ûurbân itdi İsmâ' il veş koç başını
Rahına ser virmege şâyeste serverdür Hüseyin (410/2) Safvet

Ol demde uyandı bânın çerâğı
Reh-berüm boynuma bend eyledi bağı
Üç adım ilerü başdum ayağı
Koç kurban didiler inana geldüm (480/2) Şâhî

Kendimi 'aşkun yolında şöyle kurban eyledüm
Gerden-i mecrühümü kesdim kızıl kan eyledüm (482/2) Dertli Baba

Lâle

Lale kırmızı ya da kızıl rengi ve içinin siyah oluşu ile diğere çiçeklerden farklıdır. Hz. Hüseyin de çektiğı acılar, gördüğü eziyetler sonrası oluşan görüntüyle bir laleye benzetilmiştir.

Lâleler bânımı yarmışdur Hüseyinler gibi
Ûâna boyanmış şehid-i Kerbelânun' aşkına (57/3) Nesimî

Ĝam pâre pâre bağıruñı yandurdu dağla
Ey lâle-i hadîka-i âl-i 'abâ Hüseyin (303/2) Fuzulî

Ravza

Ravza, bahçe, çayır çimeni çok olan yer demektir. Şehitlerin şahadet mekânı cennet bahçesidir. Şiilerce Hz. Hüseyin ve Kerbelâ hadisesinin anlatıldığı mâtem toplantılarına da "Ravza" denmiştir.

Hüseyinun ravzasın seyr it kıyâmet görmek istersen
Ki tutmuş serv- kadler mâtemin ol şâh-ı zîşânun (81/7) Rûhî Bağdâdî

Ravza-i rıdvâna da' vet kılmadı zâhid meni
Hâk-ı dergâhında ben şahn-ı gülistan bulmuşam (46/6) Nesimî

Rakib

Rakip, aşığın düşmanıdır. Kötülüğüyle ve yaptığı zulümlerle tanınan Ehl-i Beyt düşmanları da birer rakiptir.

Sen rakîbüñ sözine şaşkın inanma güzelim
Çün bilürsüñ ki 'aduv kıydı Hüseyin-i Hasana (412/3) Ārif

Zehir

Hız. Ali zehirli bir kılıç darbesiyle yaralanmış, bir süre sonra da vefat etmiştir. Hız. Hasan kendisini öldürmek üzere görevlendirilen eşi tarafından zehirlenmiştir. Diğer on iki imamın da bir şekilde zehirlenerek şehit edildiği rivayet edilmektedir.

İçirdi İbn-i Sufyan ile Mervân zehri ol şâha
Ciger biñ pâre oldığım Hasana hulk-ı Rızâdandır (171/2) Seyyid Nizâmzâde Seyfî
Kâatup engüre zehri virdiler kan ile ol şâha
Şararup şoldığı beñzüm 'Aliyye'l-Müsâ Rızadandır (171/7) Seyyid Nizâmzâde Seyfî
Çâr yâr ile Muhammed ey sa'îd
Oldılar tesmim-i zehrile şehîd (359/6) Sezâyî

Muharrem Ayı

Muharrem Ayının Önemi

Muharrem ayı hicri takvime göre yılın ilk ayıdır. Aşure ayı olarak da bilinen muharrem ayının en önemli özelliği bu ayda Kerbelâ olayının gerçekleşmiş olması ve Ehl-i Beyt ashabının muharrem ayında şehit düşmesidir.

Anıñçün tutdılar yıl bâşını mâh-ı muharrem kim
Cedîd olur bu ayda mâtemi şâh-ı şehîdânuñ (81/2) Rühî Bağdâdî

Muharremdür siyeh püş oldu 'uşşâkuñ nedür hâli
Felek tecdîd ider mâtemle her yıl mâh ile sâlî (319/3) Zekâyî

Muharrem-Gözyaşı

Şii inancına göre bu ayı hüznün ve kederle geçirmek, Kerbelâ olayını hissederek gözyaşı dökmek büyük sevaplardandır.

Sinede serde gerekdür dâğ ola
Kıanlı yaşıñ dîdeden ırmâğ ola
Ger dilersen menzilüñ uçmâğ ola
Ağla mâtemdür muharremdür bugün (359/2) Sezâyî

Vücûduñ la'î reng olsun zemîn Kerbelâ-i mânend
Boyansun pirehen al kıâne o dem işte bu demdür (389/3) Selâmî

Muharrem-Mâtem

Her yıl muharrem ayının onuncu günü mâtem günü olarak kabul edilir. Şii inancına göre bu ayda on iki gün oruç tutulur. Eğlence, düğün gibi sevinç verici şeyler bu dönem içinde yapılmaz. Üzüntü ve kederli günler yaşanır. Bu şekilde Kerbelâ'da şehit olanların yaşadıkları bir nebze olsun hissedilmeye çalışılır.

Şehr-i mâtemdür gözünñden seyl-i ceyhûn çağlasun
Yaş yerine dîdelerden eşk-i pür-ğûn çağlasun
Şâh Hüseyñüñ fırqatiyle kıalb-i mağzûn ağlasun
Ehl-i beytünñ mâcerâsıyla kıaralar bağlasun
‘Âşık-ı âl-i ‘abâlar sînesin hep dağlasun (382/1) Şeyh Vâkî

Muharrem-Su

Bu ayda çok su içilmemesine dikkat edilir. Çok sevilen yemekler yenmez. Bu sürenin hüznü içinde geçirilmesine dikkat edilir.

Gel bu mâha it ri‘âyet terk-i şûrb eyle dilâ
Kıl kıadar gel olma münkir başıña iner belâ
Böyle yazmışdır şavâ‘ıkla diyen gelsün şalâ
Gel gönül gel mâtem it kim Kerbelânuñ günidür (206/3) Hâşim Baba

Muharrem ile İlgili Benzetmeler

Baş Açık Abdal

Kerbelâ olayından sonra şehit edilenler dışında kalan Ehl-i Beyt mensupları esir edilmiş ve Ömer ibn-i Sa’d tarafından Kufe’ye götürülmüştür. Yolculuk esnasında bu esirler yakıcı sığağa rağmen baş açık ve yalınayak halde yürütölmüşlerdir. Abdal olmanın gereğı olan “baş açık yalın ayak” tabiri, şairlerce söz konusu olayı hatırlatacak şekilde kullanılmıştır.

Şâh Hüseyñ-i Kerbelânuñ baş açık abdâlıyam
Kıblegâhımdur Muğammed secdegâhımdur ‘Alî (217/2) Hatâyî
Merd-i meydân Şîr-i Yezdân ‘aşkına rahm it baña
Pâ-bürehne baş açık abdâluñ oldum â ‘Alî (357/4) Zâtî

Leylâ-Mecnûn

Muharrem ayında Kerbelâ'da yaşananlar, insanı Mecnûn gibi çöle düşürüp, abdal gibi uryan eder. Bu acı, Leyla gibi gözyaşı döktürüp, sabır gömleğini yırtacak kadar büyük bir acıdır.

Çays veş şahralara düşdim çok efgân eyledüm
Şoyunup abdal veş kendimi 'uryân eyledüm
Leyli veş beyt ül hazende hûn-ı giryân eyledüm
Câme-i şabrum tıttup çâk-ı giribân eyledüm (482/1) Dertli Baba

Melek ve Cinlerin Mâtem Tutması

Muharrem ayı her yıl mâtemin tazelandığı bir aydır. Bu ayda yalnız insanlar değil, melekler ve cinler de mâtem içindedirler.

Dilâ tecdîd-i mâtem kııl bugün mâh-ı muharremdür
Melâ'ik-i ins ile cin bugün hep ehl-i mâtemdür (414/1) Zahmî

İmamet Makamı

On İki İmam

Hız. Ali'nin soyunu devam ettiren ve onun velayetini bir sonraki nesle aktarma görevini üstlenen on iki kişidir. On iki imam her dönemde birçok zulme ve tehdide maruz kalmıştır.

Her biri ser-i mihriye meh-i tâc degül mi
Tîr ü siteme cümlesi âmâc degül mi
'Âlemlere işnâ 'aşer ebrâc degül mi
Da'vâ-yı muhabbet buña muhtâc degül mi (403/2) Esad Efendi

Yolumuz on iki imâma çıkar
Reh-berüm Muhammed Aşmed-i Muhtâr
Mürşidüm 'Alîdür şâhib Zü'l-fekâr
Çuluñdur Şâhiyâ dîvâna geldüm (480/6) Şâhî

İmamların Sıfatları

Hız. Ali'yle başlayan imamet vazifesi sırasıyla Hız. Hasan, Hüseyin, Zeynel Abidin, Muhammed Bakır, Cafer-i Sadık, Musa Kazım, Musa Rıza, Takî, Nakî, Hasanü'l-Askeri ve Mehdi'ye geçmiştir. Her imamın kendine has özellikleri ve sıfatları vardır.

Ol Hasan hulk-ı Rızâdur server-i leşker-güşâ
Hem şehidler serveridür şâh Hüs -i Kerbelâ

Şâh-ı Zeyne'l-âbidîndür mazhar-ı sırr-ı Hüseyin

Hem Muhammed Bakır oldu ehl-i fakra pişvâ

Ca'fer-i Şâdık kim oldur pişvâ-yı ehl-i din

Musa-i Kâzım haqîkat yolunadır reh-nümâ

Şâh 'Alî Mûsa Rızadır kıble gâh-ı 'âşıkân

Hem Taqî vü bâ Naqîdür sırr-ı şâh-ı evliyâ

Şâh Hasan ül 'Askerîdür kıble'î imân u dîn

Mehdi-i şâhib-zamândur naqd-ı sırr-ı lâ fetâ (30/1-2-3-4-5) Nesîmî

SONUÇ

Ravzatü'l-Eş'âr'da 13. yy.dan 19. yy.a kadar geçen zaman diliminde yaşamış şairlerin şiirleri yer almaktadır. Bu şairlerin genelini 17, 18 ve 19. yüzyılda yaşayan şairlerden seçilmiş olduğu dikkat çekmektedir. Ravzatü'l-Eş'âr yüzyıllar boyu mezhep çatışmalarına sebep olan elim bir olayı, Kerbelâ'yı ele alan şiirlerin toplandığı bir mecmuadır. Hz. Hüseyin ve yakınlarının Kerbelâ'da yaşadıkları acıları, uğradıkları haksızlıkları konu alan bu şiirler, Kerbelânâme, Muharremiye, Duvazdeh gibi farklı türlerde yazılmışlardır. Kerbelâ hadisesi ve Ehl-i Beyt sevgisi çerçevesinde belirlenmiş bu türlerin yüzde 33'ü Hz. Ali'yi konu alan methiyelerden oluşmaktadır. Şiirlerden geri kalanının yüzde 28'i Muharremiye, yüzde 15'i Nefes, yüzde 13'ü Kerbelânâme, yüzde 11'i ise Duvazdeh türlerinden oluşmaktadır. Yine Kerbelâ hadisesi ekseninde ortaya çıkmış olan bu türler mecmuada yer alan örnek şiirler ışığında ele alınmıştır. Bu çalışma ile Kerbelâ ve Ehl-i Beyt eksenli manzum metinlerin incelenmesi açısından bir öneri sunulması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

AK, Coşkun (2001). *Bağdatlı Rûhî Divanı*. Bursa: Uludağ Üniv. Yay.

AKYÜZ, Kenan BEKEN S. YÜKSEL S. CUNBUR M. (1990). *Fuzûlî Divânı*. Ankara: Akçağ Yay.

AND, Metin (2002). *Ritüelden Drama*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Arslan, M., Erdoğan, M. (2009). *Kerbelâ Mersiyeleri*. Ankara: Grafiker Yay. 8-38.

AYAN, Hüseyin (2002). *Nesîmî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bayat, F. (2014). *Kerbelâ Folkloru*. Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü. 19-28.

BİLKAN, Ali Fuat (1998). Ankara: *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yay.*

- CAVANŞİR, B. NECEP N. (2006). *Şah İsmail Hatâ'i Külliyyatı*. İstanbul:Kaknüs Yay.
- ÇAĞLAYAN, Bünyamin (1997). *Kerbelâ Mersiyeleri*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara.
- EROL, Mehmet (2002). *Azbi Baba Divânı*. Doktora tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gölpınarlı, A. (1970). *On iki İmam*, İstanbul: Der Yay. 60-77.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1979). *On iki İmam*. İstanbul: Der Yayınevi.
- GÜNGÖR, Şeyma (2003). "Maktel-i Hüseyin" mad. T. Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Ankara.
- GÜRBÜZ, Mehmet. (2013). "Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine". Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p.325-322, ISSN:1308-2140,www.turkishstudies.net,DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8020>.
- İSEN, Mustafa vd. (2006). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- KALYON, Abuzer, KAYA YİĞİT, Bilge. (2013). "Peşteli Hisâlî'nin Metâlî'ü'n-Nezâ'ir Mecmuası Ve Mecmuada Yer Alan Şairlerin Mahlasları". Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 335-371, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8020>.
- KAYACAN, Mehmet (2002). *Haşim Baba Divânı*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KURNAZ, Cemal, AYDEMİR, Yaşar(2013) Mecmualara Sorulması Gereken Sorular, Turkish Studies, International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 51-64 Ankara-Turkey
- KURNAZ, Cemal., AYDEMİR, Yaşar (2013). "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular, Turkish Studies International Periodical for the Languages". Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 51-64, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net,DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8020>.
- KUT, Günay. "Mecmua". Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. Dergah Yay. C.6.
- LEVEND, Ağâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TTK Yay.
- Mermer A. (2006). *Türkî-i Basît ve Aydınlı Visâlî'nin Şiirleri*. Ankara: Akçağ Yay.
- Mermer, A. Koç, K. Neslihan (2005). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yay.
- Muallim, N. (1317). *Lugat-i Naci*, İstanbul: Asır Matbaası.

Ortaylı, İ. (1999). *Alevilik, Nusayrilik ve Bâb-ı Âli; Türkiye'de Aleviler, Bektaşiler, Nusayriler*, İstanbul: Ensar Neşr, 43

Öz, G. (2013). *On İki İmam ve Kerbelâ*, Ankara: Kültür Ajans Yay. 249-292.

Öz, M. (1994). *Ehl-i Beyt*, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, X, 498-501.

Öz, M. (2002). "Kerbelâ" a.g.e. XXV, 271-272.

ÖZKIRIMLI, Atilla(1985). *Alevilik-Bektaşilik ve Edebiyatı*. İstanbul:Cem Yay.

ÖZMEN, İsmail (1998). *Alevi Bektaşi Şiirleri Antolojisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

ÖZUYGUN, Ali Rıza (1999). *Hasan Sezâyi'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divânı'nın Tenkidli Metni ve İncelemesi*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora.

PALA, Hikmet (2012). *Pir Sultan Abdal*. Balıkesir: Altınpost Yayınları.

PARLATIR, İsmail (2012). *Fuzulî Türkçe Divan*. Ankara: Akçağ Yay.

Türkçe Sözlük (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

UZUN, Mustafa "Mecmua", İslâm Ansiklopedisi, TDV Yay. C.28

VAKTİDOLU, Adil Ali Atalay (2007). *Seyyid Nizamoğlu Hayatı ve Divanından Seçmeler*. İstanbul: Can Yayınları.

